

Stine Jensen de **FILOTECTIVE**

Illustraties Georgien Overwater

Nur 210 / IPP102101
Bisac JNF040000 / JNF021040
© Uitgeverij Kluitman Alkmaar B.V.
© MMXXI Tekst: Stine Jensen
© MMXXI Illustraties: Georgien Overwater
Omslagontwerp: Studio L.E.O.
Auteursfoto: Romy van Leeuwen
Alle rechten voorbehouden, inclusief het recht van reproductie
in zijn geheel of in gedeelten, in welke vorm dan ook.

kluitman.nl
stinejensen.nl
georgienoverwater.nl

Bij KONINKLIJKE BESCHIKKING
HOFLEVERANCIER

kluitman

Inhoud

Voor je begint	7
1. Socrates en de gifbeker <i>Of: Wie heeft Socrates vermoord?</i>	9
2. Achilles en de schildpad <i>Of: Wie rent het snelst?</i>	14
3. De kinderen van Rousseau <i>Of: Waar zijn de kinderen gebleven?</i>	20
4. Wollstonecraft en het gestolen zilver <i>Of: Wie is de dief?</i>	27
5. Benthams missende hoofd <i>Of: Wie ging ermee vandoor?</i>	33
6. Kant en zijn principes <i>Of: Waarom sloeg hij een wandeling over?</i>	37
7. Nietzsche en de dood van God <i>Of: Waar is God aan doodgegaan?</i>	41
8. De 'pook battle' tussen Popper en Wittgenstein <i>Of: Wie won het gevecht?</i>	47
9. Foot en het trolleyprobleem <i>Of: Wie offer je op?</i>	53
10. De billen van De Beauvoir <i>Of: Wie schoot stiekem een kiekje?</i>	60
11. Singer in de dierentuin <i>Of: Hoe krijg je alle dieren naar de overkant?</i>	65
12. Butler en het gendergedoe <i>Of: Wie is The Masked Philosopher?</i>	71
Afsluiting	77
Bronnen	78

Voor je begint

Hallo!

In dit boek ga je raadsels, geheimen en vraagstukken oplossen uit de filosofie. Nu denk je misschien: filosofen, dat zijn toch van die wijze mensen, die weten hoe het leven in elkaar zit?

Zeker, maar filosofen zijn net mensen. Ze maken ruzie, zijn eigenwijs en worden smoorverliefd. Sommigen van hen zijn gewoontjes, misschien zelfs een beetje saai, maar anderen zijn best eh... apart. Zo is er één die zichzelf heeft laten opzetten. Eén die alleen in het meervoud wil worden aangesproken: hoe gaat het met jullie vandaag? En één die al zijn kinderen te vondeling heeft gelegd.

Dit boek gaat vooral over de grappige en gekke verhalen over filosofen. Het is een soort sappige roddelgeschiedenis van de filosofie. Om ervoor te zorgen dat dat niet uit de hand loopt, en de waarheid wel voorop blijft staan, ben jij in dit boek de enige echte filotective. Dat woord komt van filosofie en detective. 'Filo' betekent houden van en 'sophie' betekent wijsheid. 'Detective' komt uit het Engels en betekent speurneus, iemand die iets oplost door heel goed te kijken en op te letten. Een filosofische detective dus.

Als filotective moet jij in dit boek raadsels oplossen en vragen beantwoorden. In elk hoofdstuk krijg je een 'zaak' voorgeschoteld. De zaak speelt zich af op een plek ('plaats delict'), er zijn bepaalde mensen bij betrokken (ja ja, daar heb je de filosofen) en vraagstukken die jij moet oplossen. Hoe? Door je verstand en je verbeelding te gebruiken!

Veel plezier!

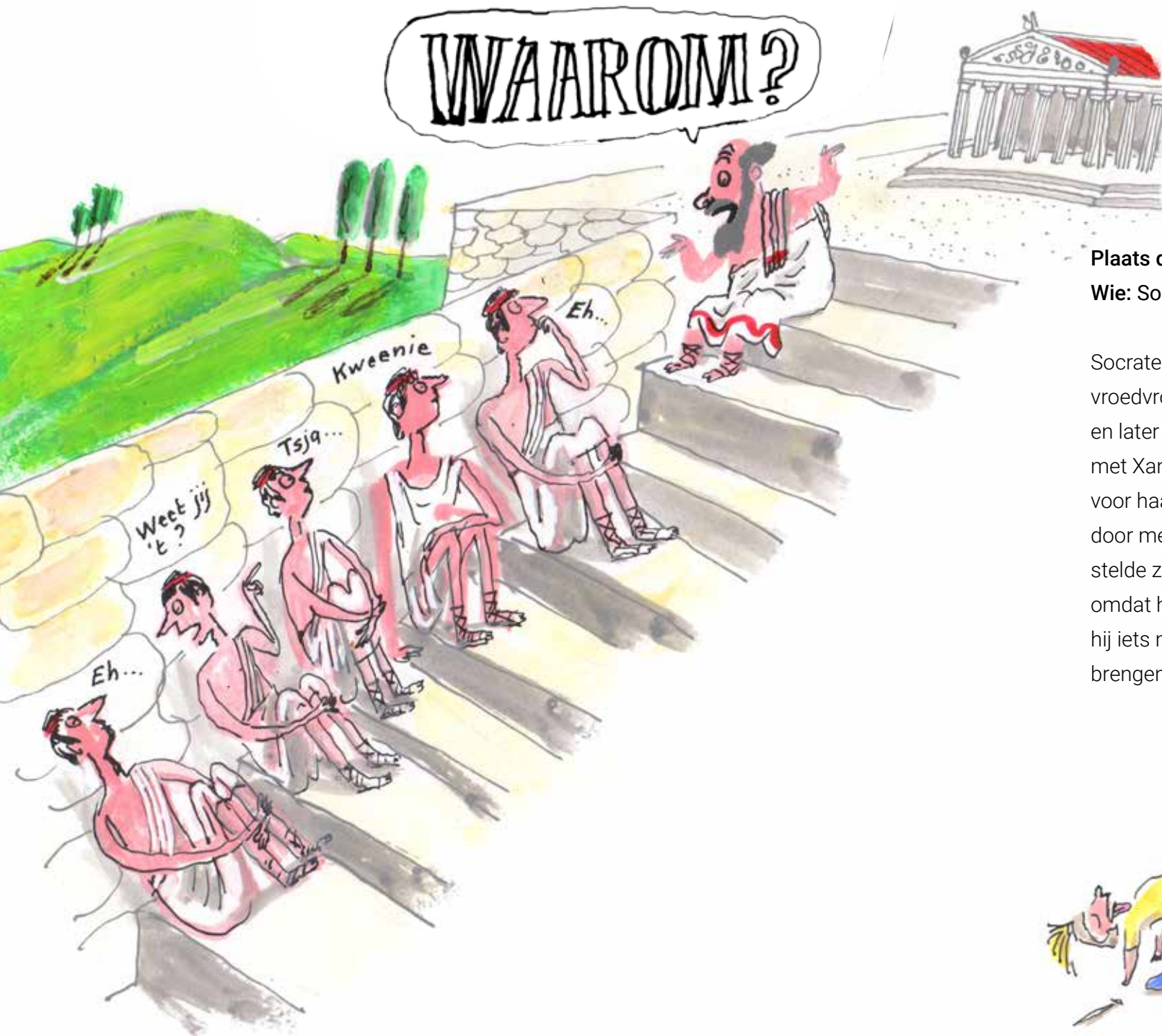
Stine

Socrates en de gifbeker

Of: Wie heeft Socrates vermoord?

Plaats delict: Athene

Wie: Socrates (470/469 v.Chr. -399 v.Chr.)

Socrates was de zoon van een beeldhouwer en een vroedvrouw. Als jongeman zat hij in het Griekse leger en later werd hij handwerksman. Hij was getrouwd met Xanthippe. Socrates had nauwelijks aandacht voor haar, want hij bracht al zijn tijd buiten op straat door met jongeren, met wie hij gesprekken voerde. Hij stelde ze vragen en hij bleef maar doorvragen. Niet omdat hij dom was, maar hij deed expres net alsof hij iets niets wist, om de ander zo tot inzichten te brengen. Dat noemen we nu de Socratische methode.

Voordat Socrates zo aan het vragen stellen sloeg, zat hij eerst een tijd in het leger. Hij vocht mee in de Peloponnesische Oorlog (431-404 v.Chr.). Het democratische Athene (Socrates' cluppie) verloor van het machtige Sparta. Dat betekende dat er een nieuwe regering in Athene kwam.

Die zat helemaal niet te wachten op de vragen stellende Socrates. Sterker nog, hij werd voor de rechter gesleept! Maar liefst 501 burgers moesten als een jury stemmen of hij schuldig was. En als de meerderheid dat vond, moesten ze een straf bedenken.

FILOTECTIVE: Waarvoor werd Socrates aangeklaagd?

☉ Antwoord
op bladzijde 13

JURLID 1: Socrates was heel lelijk, het was niet om aan te zien! Die borstelige wenkbrauwen, baard en grote neus — je kon van hem niet eens een normale tekening maken, dat werd meteen een cartoon! De overheid wilde geen lelijke mensen in de samenleving en wilde het liefst van Socrates af.

JURLID 2: De staat was van mening dat Socrates de jeugd bedierf. Hij ging maar door en door met vragen stellen, net zo lang tot gedochten van meningen uit de mond van jongeren kwamen. Van die opstandige meningen had de hele samenleving last, want de jeugd ging hierdoor ook kritische vragen over de regering stellen.

JURLID 3: De stad Sparta wilde de macht overnemen. Het was maar lastig om zo'n vragensteller rond te hebben lopen. Dat maakte de burger te kritisch. Straks hadden ze nog kritiek op het bestuur van Sparta en hun religieuze wetten!

JURLID 4: Socrates' vrouw Xanthippe wilde van Socrates verlost zijn. Ze was boos omdat hij geen aandacht voor haar had. En dat liet ze iedereen weten die het maar wilde horen — weg met die man! Hij was als echtgenoot geen knip voor de neus waard, want hij was altijd bezig met filosoferen in plaats van haar in het zonnetje te zetten. Alle vrouwen zouden Socrates moeten veroordelen onder het mom: 'Wij zijn allemaal Xanthippe!' Oftewel: #jesuisxanthippe.

Na een lang proces leek het er heel even op dat Socrates werd vrijgesproken. Maar toen begon hij zelf de jury vragen te stellen. En dat deed hij op een spottende manier: Wil je de jeugd niet het allerbeste leren wat je kunt? En hoe weet je eigenlijk dat de doodstraf zo erg is? Dat kunnen we toch nooit weten? En weten jullie niet dat ik mijn gedrag niet ga veranderen, ook al laten jullie mij honderd doden sterven?

Toch overlijdt Socrates uiteindelijk door het drinken van een beker met daarin een giftig drankje van gevlekte scheerling, een dodelijk kruid.

FILOTECTIVE: Wie geeft de beker met gif aan Socrates en zorgt dat hij die opdrinkt?

☞ Antwoord op bladzijde 13

FILOTECTIVE: Waarvoor werd Socrates aangeklaagd?

ANTWOORD: Alle juryleden spreken de waarheid, maar niet alle dingen die ze zeggen zijn een geldige reden om Socrates te veroordelen. Socrates stond niet bekend om zijn schoonheid, integriteit, en zijn vrouw Xanthippe was inderdaad boos omdat ze zich verwaarloosd voelde. Maar daarvoor kon hij niet worden veroordeeld. Jurylid 2 en 3 voeren wel goede redenen aan. Goddeloosheid, daarmee was al eerder een opstandige filosoof, Anaxagoras, succesvol door de overheid aangeklaagd. Maar het ergste was toch wel het bederven van de jeugd. Onder de leerlingen van Socrates bevonden zich opvallend veel eigenwijze figuren, zoals Alcibiades, die als verrader van zijn land werd gezien. Alleen Socrates kon hem zo hebben opgehitst, meende de staat.

FILOTECTIVE: Wie geeft de beker met gif aan Socrates en zorgt dat hij die opdrinkt?

ANTWOORD: Uiteindelijk is er een kleine meerderheid stemmen vóór het drinken van de giftbeker. Een verschil van maar 30 stemmen! Praktisch een vrijspraak, vond Socrates. Tot het laatste moment bleef hij nog filosoferen en vragen stellen. Maar hij kon niks meer bedenken om onder het vonnis uit te komen. En dus pakt Socrates zelf de giftbeker en drinkt die op... Xanthippe heeft, dat zal je begrijpen, geen traan om hem gelaten.

2. Achilles en de schildpad Of: Wie rent het snelst?

Plaats delict: een atletiekbaan in het oude Griekenland

Wie: Zeno van Elea en Zeno van Citium

De oude Grieken hielden van raadsels. Vooral oude Griekse mannen die Zeno heetten, hielden van raadsels. Zo was er een Zeno die heel beroemd werd met de paradox over Achilles en de schildpad, ik noem hem Zeno 1. De andere Zeno, ik noem hem Zeno 2, bedacht net nog wat meer raadsels en werd nóg beroemder. En omdat hij meer paradoxen bedacht dan Zeno 1, werd Zeno 2 de filosoof van de paradoxen genoemd.

FILOTECTIVE: Wie of wat is een paradox?

► **Antwoord**
op bladzijde 19

1. Een paradox is een uitspraak met een tegenstelling die eigenlijk helemaal niet kan, omdat de beide stellingen niet tegelijkertijd waar kunnen zijn.

Kalm aan en snel een beetje!

2. Paradox is een bekende Griekse rapper die filosofie heeft gestudeerd. Hij verwijst in al zijn hits naar zijn studie. **Love Extension** is bijvoorbeeld een rap over Socrates die ontzettend verliefd is op Aspasia. Aspasia is een droomvrouw voor iedere man, rapt Paradox. **De mannen zwermen om haar heen / maar hoe slim ze ook proberen te doen / niemand kan haar krijgen / zelfs Socrates niet, nee, geen één.**

3. Een paradox, ook wel **paradoxs**, is een term uit de digitale wereld. Het is een parallel document waarin meerdere mensen tegelijkertijd aan het werk kunnen zijn. Het woord is een samenstelling van para (langs) en docs (documenten).

Zo, nu weet je vast wat een paradox is. Terug naar de Zeno's. Zeno 1 heette Zeno van Elea (490-430 v.Chr.). Hij bedacht een hardloopwedstrijd tussen een man en een schildpad. De man heette Achilles. Misschien ken je wel de uitdrukking 'achilleshiel'. Dat betekent iemands zwakke plek. We hebben die term aan de Griekse held Achilles te danken. Zijn moeder dompelde hem als baby onder in de Styx, de rivier van de onderwereld. Dat zou hem onkwetsbaar maken, maar er was één plekje waar hij niet nat werd: zijn hiel, waaraan zijn moeder hem vasthield. En juist daar werd de onoverwinnelijke Achilles jaren later tijdens de Trojaanse Oorlog getroffen door een pijl en gedood.

LET OP! Er zit een paradox verstopt in dit boek.
Blader gauw naar pagina 20 en zoek het vergrootglas.

Kun je je voorstellen dat diezelfde superkrachtige Achilles het zou verliezen van een schildpad bij een hardloopwedstrijd? Natuurlijk niet! Achilles lachte de schildpad dan ook hard uit toen die een hardloopwedstrijd wilde doen. De schildpad eiste een kleine voorsprong en dat vond Achilles helemaal prima.

FILOTECTIVE: Wie wint deze race?

☞ Antwoord
op bladzijde 19

Natuurlijk hebben wiskundigen later uitgelegd dat dit niet klopt en dat dit een *schijnparadox* is. Het kan niet tegelijkertijd waar zijn dat Achilles harder rent dan een schildpad én dat de schildpad altijd een voorsprong heeft. Dat is een paradox die eigenlijk geen paradox is, al is dat misschien weer een paradox... Snap je het nog?

De andere Zeno, Zeno 2 ofwel Zeno van Citium (336-263 v.Chr.), bedacht iets wat erg lijkt op de paradox van Zeno van Elea. Zeno 2 kwam uit het plaatsje Citium, op het eiland Cyprus. Hij was niet echt een lachebekje, eerder een zuinige koopman. Hij kwam daarom ook niet met een slimme schildpad, maar met een man aanzetten die een stuk moest rennen. Het zijn trouwens altijd mannen die mee mogen doen aan dit soort leuke wedstrijdjes. Maar goed, die man, die moet een afstand rennen van ongeveer 1 kilometer. Om de kilometer af te leggen, moet hij natuurlijk eerst halverwege komen. Maar als hij halverwege is, moet hij van de afstand die hij nog moet, natuurlijk weer eerst halverwege komen. Hij moet telkens nog de helft en zo blijft er altijd een stukje over om af te leggen! Hij is dus oneindig bezig en haalt de finish nooit.

Natuurlijk klopt dat niet, en je kunt ook niet oneindig blijven lopen, maar je wordt wel even op het verkeerde been gezet! Latere filosofen waren ook dol op raadsels. Je gaat als filotective nog meer raadsels tegenkomen in dit boek, zoals het raadsel van de filosoof Wittgenstein. Ludwig Wittgenstein was dol op puzzeltjes. Hij werd zelfs boos op mensen die dit soort puzzeltjes niet zo heel boeiend of belangrijk vonden. Hij bedacht de volgende paradox: 'Toen ik thuiskwam, verwachtte ik een verrassing. Maar er was geen verrassing, dus ik was natuurlijk verrast.' Dit is een paradox omdat je een verrassing natuurlijk niet kunt verwachten, want dan is het geen verrassing meer!

Kun jij zelf ook een paradox bedenken?
 Stuur hem op naar: info@kluitman.nl.

FILOTECTIVE: Wie wint deze race? Heb je Achilles gegokt? Dat is fout! Want iedere keer als Achilles de plek bereikt waar de schildpad was, heeft de schildpad ook een stukje afgelegd (hij had immers steeds een kleine voorgrond op Achilles, hij had niet gezegd dat dit alleen bij de start zou gelden). De schildpad blijft dus altijd voorop liggen en wint de wedstrijd!

Bij een paradox gaat het om stellingen, maar twee woorden kunnen elkaar ook tegenspreken als ze samen gebruikt worden. Dat heet een oxymoron, denk bijvoorbeeld aan een 'levende dode', of 'zwarte sneeuw'.

FILOTECTIVE: Wie of wat is een paradox? **ANTWOORD:** Antwoord 1 is goed. Para betekent 'tegen' of 'naast' en 'dox' betekent verwachting. Het is dus iets wat tegen de verwachting in gaat, een uitspraak die zichzelf tegenspreekt. Een hele beroemde filosofische paradox is de Kretenzer paradox. De Kretenzer (een inwoner van het Griekse eiland Kreta) Parmenides bedacht hem. Stel dat een Kretenzer zegt: 'Alle Kretenzers liegen altijd.' Die uitspraak kan niet waar zijn, want een Kretenzer liegt immers altijd. Maar als de uitspraak wel waar is, spreekt hij de waarheid, en kan hij geen Kretenzer zijn.